

ÖKOLÓGIAI GAZDÁLKODÁS

MELLÉKLET

ÖMKI

Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet
Research Institute of Organic Agriculture
Forschungsinstitut für biologischen Landbau
PARTNER OF FIBL SWITZERLAND

2016-ban is folytatódnak az ÖMKi ökológiai búzafajta összehasonlító kísérletei, minden eddiginél több fajtaival és még több helyszínen

A Szegedi Gabonakutató **GK Fény** fajtája immár negyedik éve a standard, és az egyedüli tarbúza az on-farm fajtasorban. A korábban már kipróbált GK Göncöl és a 2013-ban elsők között szereplő GK Petur mára kikerült a vizsgálati körből, a **GK Hunyadból** azonban idén ökológiai vetőmagot sikerült beszerezni. A szegedi fajták eddig megismert sajátossága, hogy a nemesítő-körzetben érzik igazán jól magukat. Ez tapasztalataink alapján jellemző a másik Kelet-magyarországi nemesítőház – a Karcagi Kutatóintézet – fajtáira. A Bánkúti géneket is hordozó **KG Kunhalom** szinte mindenhol jól érezte magát,

s tekintettel arra, hogy eddig minden évben több helyen is kipróbálásra került, ez a fajta az on-farm kísérlet másik standard fajtája. Az idén, 2015 után ismét lehetőség nyílik egy karcagi újdonság tesztelésére – ez a **KG Vitéz**. A martonvásári fajták közül az **MV Karizma** továbbra is része a vizsgálatnak – ezt a fajtát szinte minden helyszínen vizsgáltuk, és jól teljesített. Az **MV Kolompos** és a jól bevált **MV Béres** mellett kisparscellás kísérletekben idén a következő újdonságokat is megvizsgálhatjuk: **MV Ménrót, MV Bojtár, MV Mente**.

A hazai legújabb fajták mellett tesztelünk fajtajelölteket és régi fajtákat is – így a KG Kunhalomhoz hasonlóan Bánkúti géneket tartalmazó – „**Fürjes**” fajtajelöltet sikerül az idén is tesztelni, de számos gazda a génbanki eredetű **Bánkúti 1201**-esből is vetett.

Az idén minden eddiginél nagyobb részt biztosítottunk a külföldi nemesítésű fajtáknak. A már jól ismert osztrák Antonius és Stefanus mellett teszteljük a **Lucullus**-t, a **Capo**-t és néhány hazánkban még kevésbé ismert fajtát, melyeknek nemesítése is kifejezetten az ökológiai gazdálkodás igényeihez igazodott. Ilyenek pl. az **EHO-Gold**, a **Tobias** és a **Laurenzio**.

A minőségben ugyan nem csúcstartó, de hozamban győztes francia fajták is ott vannak még néhány helyszínen (**Exotic** és **Forblanche**) melyekről még érdemes megjegyezni, hogy speciális növénykórtani adottságokkal is rendelkeznek: a 2014-es sárgarozsdás évjáratban a

többi tesztelt fajtával ellentétben szinte tünetmentesnek bizonyultak.

A kísérleteink elhelyezkedéséről: A kisparcellás kísérletek Nagydorogon kerültek kivitelezésre – a Szegedi Gabonakutatóval együttműködésben. A fentiekkel együtt itt összesen mintegy 100 fajta tesztelésére kerül sor.

Az „on-farm” típusú nagyparcellás kísérleteink a következő térségekben találhatóak: Zala (Tornyiszentmiklós); Fejér (Bodmér); Tolna (Nagydorog); Pest (Galgahévíz); Heves (Kömlő); Jász-Nagykun-Szolnok (Tiszaigar);

Hajdú-Bihar (Hajdúböszörmény, Balmazújváros); Békés (Mezőberény, Füzesgyarmat); Csongrád (Tiszasziget, Kaskasszék).

A fajtatesztek eddigi eredményeiről a www.biokutatas.hu honlapon található kutatási összefoglalóinkban olvashatnak bővebben.

Földi Mihály
ÖMKi

2016-ban is folytatódnak az ÖMKi ökológiai szójatermesztési kísérletei

A konvencionális szójatermesztés mellett – amelynek területe a 2015-ös évben 70 000 ha fölé emelkedett – az utóbbi években a bioszója-termesztés is egyre inkább reflektorfénybe kerül. Bár a területnövekedés hazánkban nem ugrásszerű, az elmúlt évben jelentősen meghaladta az 1000 ha-t. A termésátlagok az előzetes becslések szerint 2 t/ha körül alakultak, a termesztéstechnológia intenzitása és a termőhely függvényében jelentős szórással.

A biotofu és más élelmiszeripari termékek alapanyag-szükséglete mellett egyre fokozottabb igény jelenik meg a piacon az Európában termelt bioszója iránt a takarmányozás vonatkozásában is: a Bio Suisse minősítésű gazdaságoknak a jelenlegi előírászat szerint **2019-ig európai bioszójával kell kiváltani** a mostani – a felhasznált mennyiség csaknem 70%-át kitevő – Kínából és Dél-Amerikából importált bioszóját. Ezt fokozatosan kell elérni, a kívánt cél 2017-ben 40%, 2018-ban 70%, és 2019-re a teljes szükséglet európai termelésből való kielégítése. Az új előírások a fogyasztók tengeren-

túlról származó bioszója iránti bizalmatlanságán és környezeti megfontolásokon alapulnak.

A fogyasztói igények Svájc számára fontossá teszik az európai bioszója-termesztés növekedését. Ezért kapott a svájci FiBL (*Forschungsinstitut für biologischen Landbau*) is megbízást a szójatermesztés kelet-közép-európai országokban való fejlesztésére (Magyarország, Szerbia, Ukrajna). A FiBL „**Bio Suisse Soy from Europe**” hazai projektjét 2014 óta az ÖMKi koordinálja, amelynek keretében a korábban már megkezdett szántóföldi és kisparcellás kísérletek beállítása és szakmai napok megszervezése mellett több alkalommal is lehetőséget biztosítottunk a potenciális termelőknek a felhasználókkal történő közvetlen kapcsolatfelvételre.

Évente 4-5 üzemi kísérleti helyszínen általában 5-6 szójafajtát tesztelünk, és célunk többek között az is, hogy a korábbi évtizedek szójatermesztési körzeteiben ismét ráirányítsuk a figyelmet erre a növénykultúrára. A kísérletekben általában 0,2-0,5 ha kerül elvetésre egy fajtából illetve kezelésből, attól függően hogy milyenek a tábla és a vetőgép adottságai. A vetőmagellátást az ÖMKi koordinálja, együttműködő partnerei segítségével (Lajtagam Kft., Szegedi Gabonakutató Kft., Saatbau Linz, Northland Organic Europa Kft., Mv Elitmag Kft.). Kisparcellás kísérleteinket a Szent István (korábban Corvinus) Egyetem Kertészeti Karának Soroksári Kísérleti Telepén állíthattuk be.

2015-ben a **fajtatesztek** mellett a **magkezeléshez** felhasználható oltóanyagok hatásait is vizsgáltuk, és bár a szélsőségesen aszályos nyár az elmúlt évben a **másodvetésben** beállított kísérletünket ellehetetlenítette, mindhárom téma vonatkozásában szeretnénk folytatni vizsgálatokat 2016-ban is.

Az eddigi eredményeink azt mutatják, hogy a szója az ökológiai szántóföldi növénytermesztésben a kapásnövényeket is termelő gazdaságokban meglévő géptípusok okán jól beilleszthető, a 45 cm-nél szélesebb sortávolságú vetést több fajta is jól tolerálja. A vizsgált ökoterületeken a szójaállományban jelentős mértékben kórokozók illetve kártevők nem léptek fel, azonban a **gyomok** – különösen a kapás elővetemények után – a száraz évszék ellenére is sok gondot okoztak. Speciális sorközművelő gépek a kisebb gazdaságokban még nincsenek, ezért tervezzük 2016-ban a kísérleteinket különböző gyomszabályozási variánsokkal is kiegészíteni, és a hagyományos sorközművelő kultivátor mellett újabb technológiákat bemutatni. A fajták az elmúlt évben jóval a természetes termőképességük alatt produkáltak, de még így is elérték a dunántúli és egyes alföldi termőhelyen a 2 t/ha körüli termésátlagot.

Csárdaszállás környékén a június-július-augusztusi hónapokban például a lehullott csapadék összesen sem érte el a 100 mm-t, azonban a többszöri sorközművelés, esetenként kézi kapálással kiegészítve szinte gyommentes állományokat eredményezett, és a talaj vízháztartását is javította. Ennek köszönhető, hogy – bár szerény terméseredményekkel – de minden fővetés betakarításra került. Az egyik itteni kísérleti területen az **öntözés** is segítette a terméskötődést, így az öntözetlen terület 1 t/ha-os termésátlagait meg lehetett duplázni. A precíziós gyomszabályozás mellett az öntözés is meghatározó a terméstabilitás és a kockázatcsökkentés vonatkozásában.

A **minőség** tekintetében a fajták mellett az egyes

évszékterületek eredményei is nagy szóródást mutatnak (a fehérjetartalom 2015-ben pl. 32-43% között mozgott). A vizsgált fajták közül több év átlagában, a termés- és minőségstabilitás vonatkozásában a Hipro és a Pannónia kincse emelhető ki. A terméseredményekhez olyan tulajdonságok is hozzájárulnak, mint a gyors kezdeti fejlődés, a vadkár – vagy jégkár – utáni jó regenerálódó képesség, vagy a betegség-ellenállóság, amit a kísérleteink alkalmával folyamatosan monitorozunk.

Az idén is több **szántóföldi szakmai napot** tervezzük, ahol részletesebben is megismerhetik az érdeklődők az ágazat aktuális helyzetét, kicserélhetik tapasztalataikat, tájékozódhatnak a Bio Suisse tanúsítás feltételeiről, a piaci lehetőségekről. Emellett a FiBL projektjén belül lehetőség nyílt arra is, hogy lefordítsunk és a hazai körülményekhez adaptáljunk egy **Ökológiai szójatermesztés-technológiai kiadványt** is, melyet honlapunkon ingyenesen letölthető formában hamarosan a termelők rendelkezésére bocsájtsunk.

A korábbi évek kutatási összefoglalóját a www.biokutatas.hu honlapunkról letölthetik, a 2016-os szakmai napokról pedig időben informáljuk Önöket hírlevelünkön keresztül. Ha idén szívesen bekapcsolódnának a gazdaság adottságaihoz igazított, szántóföldi gépekkel kivitelezhető on-farm kutatásokba, vagy érdeklődnek a témával kapcsolatban, várjuk jelentkezésüket!

Borbélyné Dr. Hunyadi Éva
 ÖMKi

BIOFACH és VIVANESS 2016: újra rekordszámú kiállítóval és érdeklődővel

A világ legnagyobb, évente megrendezésre kerülő bio-szakkonferenciájának idén február 10-13. között 48.000 látogatója volt Nürnbergben. Az ide látogatókat a hét csarnokban elhelyezett 2544 kiállítóval kívül a párhuzamosan zajló több mint 100 konferencia szekció is érdekelte: több mint 7000-en vettek részt ezeken a rendezvényeken.

Az ÖMKi szervezésében immár ötödik alkalommal megvalósuló **Közép- és Kelet-európai öko-ágazati szekció** is sikerrel zárult. Az előadók a szlovák Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztériumtól (Magdaléna Laczko-Bartosova), a cseh Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztériumtól (Jan Gallas), a lengyel Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztériumtól (Michal Rzytyki), a FiBL ukrán ökológiai

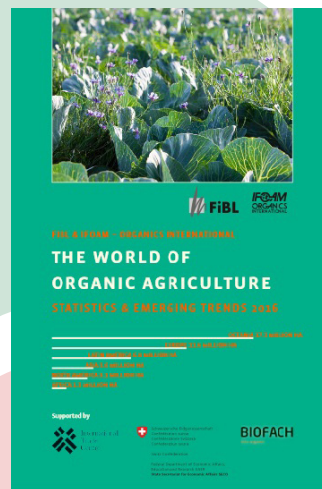
piacfejlesztési projektcsapatától (Natalie Prokopchuk), és az ÖMKi-től (Heim Ildikó) érkeztek. Az idei beszélgetés az új KAP (Közös Agrárpolitika) intézkedéseire és hatásaira fókuszált. Az eseményt a svájci FiBL igazgatója, Prof. Dr. Urs Niggli moderálta. A több mint 50 fős nemzetközi közönség élénken érdeklődött a térség országainak ökológiai gazdálkodást támogató lépéseiről. Az előadások szöveges összefoglalója angol nyelven valamint az előadások diái a www.biokutatas.hu honlapon érhetőek el.

A FiBL szervezésében újra megrendezésre került a **Tudományos Nap (Science Day)**, mely az ökológiai gazdálkodás tudományos eredményeiről, az ökokutatások európai és nemzetközi helyzetéről és lehetőségeiről szólt. Délelőtt többek között biotermék feldolgozó és kereskedő cégek beszéltek innovációs tevékenységeikről illetve az őket érintő fejlesztési lehetőségekről és kihívásokról. Később a trópusi övezet ökológiai gazdálkodásának helyzetéről hallhattak

előadásokat a regisztrált látogatók. A délután folyamán bemutatott az IFOAM Technológiai és Innovációs Platformja (Technology and Innovation Platform of IFOAM, TIPI) globális kutatási víziót és stratégiát tartalmazó kiadványát (A Global Vision and Strategy for Organic Farming Research). A dokumentum összefoglalja az ágazat legfontosabb világszintű kutatási területeit és igényeit.

Hagyományosan idén is bemutatták a FiBL és az IFOAM EU közös munkájával megszületett, a világ ökológiai gazdálkodására vonatkozó statisztikákat tartalmazó kiadványt (The world of organic agriculture). Ebből kiderül, hogy az ökológiai termékek piaca Európában 8%-kal (közel 2 milliárd euróval) nőtt 2014-ben. A bio-területek nagysága is nőtt az Európai Unióban: a mezőgazdasági területek 5,7%-a ökológiai művelésű. Arányában a legmagasabb százalékot Liechtenstein (30,9%), Ausztria (19,4%) és Svédország (16,4%) ökoterrületei jelentik.

A következő BIOFACH időpontja: 2017.02.15-18.

Heim Ildikó
 ÖMKi

Az ökológiai gazdálkodásban felhasználható vetőmagokkal, szaporítóanyagokkal kapcsolatos szabályokról, eljárásrendről és kivételekről

Öröndetesen megnőtt a 2016. január 1-én induló öko program következtében az ökológiai termelésre áttérő gazdálkodók száma. Úgy gondoltuk, ezért érdemes újra áttekinteni a vetőmag és szaporítóanyag felhasználásra vonatkozó szabályokat.

Az ökológiai gazdálkodást szabályzó rendelet (834/2008 EK rendelet) 12. írja le a növénytermesztésre vonatkozó szabályokat, a szaporítóanyagokkal kapcsolatosan a következőket:

”a vetőmagtól és vegetatív szaporítóanyagtól eltérő termékek előállítására **kizárólag ökológiai termelés keretében előállított vetőmagot és szaporítóanyagot** szabad felhasználni.”

Ugyanakkor a rendelet végrehajtási utasítása (a 889/2009 EK rendelet) bevezetésének (29) bekezdése a következőt írja:

„Az ökológiai termelésben részt vevő termelők törekedtek az ökológiai vetőmagok és vegetatív szaporítóanyagok előállításának fejlesztésére annak érdekében, hogy kialakuljon az olyan növényfajok fajtáinak széles választéka, amelyből elérhető az ökológiai vetőmagok és vegetatív szaporítóanyagok. **Jelenleg azonban számos faj tekintetében nem áll rendelkezésre elegendő ökológiai vetőmag és vegetatív szaporítóanyag, így ezekben az esetekben a nem ökológiai vetőmagok és vegetatív szaporítóanyagok használatát meg kell engedni.**

Az ökológiai gazdálkodásból származó vetőmag felhasználása olyan alapelv, amelynek megvalósítására mindig törekedni kell.

Ha **saját** előállítású, az **ökológiai** üzemből származó utántermesztett **vetőmagot** kívánunk vetni, akkor a vetésre szánt termés útjának a saját kimutatásaikban nyomon követhetőnek kell lennie: aratás után a leartott, majd vetésre kiadott mennyiségeket pontosan fel kell tüntetni a nyilvántartásaikban, valamint a vetésre

szánt mennyiséget aratás után az ellenőrző szervezetnél készletre kell jelenteni. Amennyiben saját előállítású vetőmagot használnak, különösen, ha nem profi termelők, tájékozódjanak az adott faj vetőmagtermesztésének szabályairól. Hibridek esetén (F1-gyel jelölt vetőmag) nem szabad vetőmagfogásban gondolkodni, erre csak a konstans fajták alkalmasak. Minden növényfaj esetén – attól függően, hogy rovar vagy szélbeporzású, öntermékeny vagy idegen beporzást igényel – ún. izolációs távolságot kell tartani, amelyen belül ugyanez a faj, esetleg rokon gyomnövények nem fordulhatnak elő.

A Magyarországon elérhető, **fémzárolt**, kereskedelmi forgalomba kerülő **öko vetőmagokról**, a fajokról és a fajtákról a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal a honlapján nyilvános listát tesz elérhetővé. Ez a lista viszont sajnos évek óta meglehetősen szűk, jelenleg tavaszi vetésű gabona 1 tétel (tavaszi zab), és különböző zöldségfélék (káposzta és hagymafélék) szerepelnek rajta. Használhatják más tagállam adatbázisát is, például a szomszédos Ausztriáét, vagy bármely másik tagállamét, hiszen a vetőmagok szabad áramlását az EU-n belül jogszabály teszi lehetővé.

Hasznos címek:

<http://portal.nebih.gov.hu/web/guest/-/oko-vetomag-adatbazis>

<http://www.organicxseeds.com/international/countrysselect>

http://ec.europa.eu/agriculture/organic/eu-policy/eu-rules-on-production/seeds-database/index_en.htm

A más tagállamból vásárolt vetőmaggal kapcsolatban felhívjuk a figyelmet arra, hogy a genetikai módosításnak kitett fajok (repce, szója, kukorica (beleértve a csemege és a pattogatni való kukoricát is) esetén a 2 kg-nál nagyobb import tételeket be kell jelenteni a NÉBIH Vetőmagfelügyeleti Osztályára, akkor is, ha a vetőmag csak köztermesztésbe kerül, ahol kockázatértékelés alapján esetleg GMO-vizsgálatot végezhetnek a tételen. Amennyiben nem áll rendelkezésre sem saját előállítású, sem fémzárolt öko vetőmag, lehetséges konvencionális gazdálkodásból származó, de csávázatlan vetőmag használata. Az öko rendelet értelmében a konvencionális vetőmag felhasználását az ellenőrző szervezet engedélyezi, a vetést megelőzően.

Nem ökológiai gazdálkodásból származó vetőmag vagy burgonya vetőmag használatára az engedélyt a tanúsító szervezet csak abban az esetben adhat ki, ha a felhasználó által természeteni kívánt fajnak egyetlen fajtája sem szerepel a hazai adatbázisban,

vagy ha a felhasználó által beszerezni kívánt fajta nem szerepel a nyilvántartásban és a felhasználó igazolni tudja, hogy ugyanezen fajon belül előforduló egyik fajta sem megfelelő. Például a zöldségféle színe, felhasználási célja nem megfelelő, vagy a termékkel kapcsolatos fogyasztói elvárásokat az adott fajta nem tudja kielégíteni.

A kérelemben meg kell nevezni a növényfajt, fajtát, a felhasználni kívánt vetőmag mennyiségét (kg/g/szem/tő) és az indoklást. Nagyon sok esetben tapasztaljuk azt, hogy - főleg különlegességek, de néha teljesen közönséges fajok esetén is - nem tudjuk a kérelemben szereplő faj/fajta azonosítását elvégezni. Kérjük, törekedjenek arra, hogy legalább a növényfaj azonosítható legyen A kérelmet (mely a tanúsító szervezet honlapjáról letölthető) formanyomtatványon kell benyújtani. A tanúsító szervezetnek a kiadott engedélyek számát és adattartalmát nyilván kell tartani. Az engedélykérelmet elfogadjuk akkor is, ha a termelő időben megrendelte

az ökológiai szaporítóanyagot, melyről visszaigazolást is kapott, a szállító azonban mégsem tudta teljesíteni a rendelést, és már mástól sem szerezhető be megfelelő ökológiai szaporítóanyag, vagy a konvencionális vetőmagot kutatáshoz, kispárcellás kísérletekben és fajta-megőrzési céllal használják fel (ilyen esetekben a NÉBIH jóváhagyása is szükséges).

Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a legtöbb csávázószer használata nem megengedett, kivéve, ha a kezelés a növényvédelmi hatás elérésére történt. Tehát alapesetben csávázásra is csak a 889/2009 EK rendelet II. mellékletében felsorolt hatóanyagok használhatók. Az engedélyezett növényvédőszer között van több, csávázásra is használható készítmény (2 mikrobiológiai készítmény, a Mycostop és Polyversum: zöldségfélék, dísznövények, paprika és dinnye palántadőlése és fuzáriumos fertőzése ellen, illetve repce, mustár, olajretek, uborka csírákori betegségei ellen). Felhasználható viszont a másik tagállamban fémzárolt ökológiai vetőmag abban az esetben is, ha azt az öko rendeletnek megfelelő, abban a tagállamban engedélyezett termékkel kezeltek.

Palánták, konténeres oltványok esetén a kérdés az, milyen alapanyagokból állították elő a termesztő közeget - értelemszerűen a közeg valamennyi összetevőjének a rendelettel összhangban kell lennie, különben a terület újra átállítását kell kezdeményeznünk.

A szaporítóanyagokról minden évben listát kell készíteni, melyen fel kell tüntetni valamennyi vásárolt és saját előállítású vetőmagot, vegetatív szaporítóanyagot. Meg kell jelölni a szaporítóanyag eredetét (saját vagy vásárolt, beszállító megnevezése), minőségét (öko, konvencionális), illetve meg kell adni az össz mennyiségét és a vetőmagnormát, amivel elvetették.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a nem engedélyezett szerrel történő csávázás szankcionálása egyértelműsítve lett, minden esetben a termék és a terület is szankcióval érintett: a termék nem tanúsítható öko/átállási termékként, illetve a terület átállása is újra indul. ÖKO VP-ban részt vevő üzemek tehát az érintett terület vonatkozásában a terület támogatását kockáztatják, ha csávázott magot vetnek.

Allacherné Szépkuthy Katalin
Hungária Öko Garancia Kft.

A szaporítóanyagok eredetét a gyakorlatunkban a következő dokumentumokkal kell igazolni:

- átállási vagy ökológiai szaporítóanyag esetén a **beszállító tanúsítványának** másolata; és
- **szállítójegy, számla vagy termeltetési szerződés** (ha a termeltetőtől előfinanszírozás során kapta a vetőmagot), amelyen egyértelműen azonosítható a vevő neve, az áru megnevezése (faj, fajta), a vásárolt mennyiség, fel van tüntetve a vetőmag csávázatlan volta, valamint átállási, ill. ökológiai szaporítóanyag esetében a megfelelő jelölés és ellenőrző szervezet kódszáma; és
- a vetőmag csomagolásán található **címkék összessége** (fémzár);
- saját vetőmag esetén a fentiek szerinti **bejelentés és az előző évi ellenőrzés adatai** elegendőek számunkra.
- Konvencionális **csemeték/oltványok esetén azok beszerzésekor** igazolást kell kérni az eladótól, miszerint az adott fajta ökológiai minőségben nem áll rendelkezésre, s a csemete kiemelését követően nem kezelték az ökológiai gazdálkodásban tiltott szerrel.